גיליון
עומק הפשט
בירורי הלכה ופסקי דין אקטואלים, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

גיליון מס' 533

בס"ד, יום ג' פרשת וירא, ט"ז חשון תשפ"ז

נושא הגיליון

זימון ברמקול - חלק ב'

הָרִימִי בַכֹּחַ קוֹלֵךְ

תמצית הגיליון הקודם: בגיליון הקודם (532), בחלק א' של סוגיית זימון ברמקול, עסקנו ביסודות דין השמיעה דרך רמקול ואמצעי הגברה, לאחר שבירר כיצד פועלת מערכת ההגברה, הבאנו את שיטות גדולי הפוסקים בזה.

לדעת **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** אין יוצאים ידי חובה בשמיעה ברמקול, שהקול הנשמע נוצר במכשיר ואינו קולו של האדם. אולם בדבריו לא נתבאר דין זימון, אם אף בזימון נדרשת שמיעת קול המזמן מדין "שומע כעונה", או שדין זימון שונה בזה.

החזון איש הסתפק שמא קול הנוצר מכוח המדבר ונשמע מיד כדרך המדברים נחשב כקולו, ולמעשה הורה שלא לסמוך על כך. **האגרות משה** נטה להחשיבו כקול המדבר אף שהוא קול חדש, אך לא התיר להנהיג כן לכתחילה בקריאת המגילה, אלא כשאין ברירה אחרת. **ובד"ץ העדה החרדית וגדולי הרבנים** עוררו שלא להשתמש ברמקול בחופה, בשבע ברכות ובזימון.

1. זימון ושבע ברכות ברמקול

הב לן ונברך: בגיליון שלפנינו (533) בחלק ב' של סוגיית זימון ברמקול, נעסוק בהוראות פוסקי הדור למעשה, אם יוצאים ידי חובת זימון ושבע ברכות בשמיעה ברמקול.

לזכרון עולם בהיכל ה'
הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
הגאון רבי מנחם מנדל ב"ר חיים שלום פרוש זצ"ל
רב קהל עדת ירושלים מודיעין עילית
נלב"ע ח' חשון תשפ"ז
תנצב"ה

דבר העורך

אלו ואלו דברי אלקים חיים

מ"ט פנים לתורה: **בגמ'** (גיטין דף ו:) מסופר שאליהו אמר לרבי אביתר שהקב"ה עוסק בסוגיית פילגש בגבעה ואומר: "אביתר בני כך הוא אומר, יונתן בני כך הוא אומר". לשאלתו ומי איכא ספיקא קמי שמיא, השיב: "אלו ואלו דברי אלקים חיים הן". וכך נאמר **בגמ'** (עירובין דף יג:) במחלוקת בית שמאי ובית הלל: "יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל".

וביאר **הריטב"א** (עירובין דף יג:) בשם **רבני צרפת**, שהראו למשה מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, וההכרעה נמסרה לחכמי ישראל שבכל דור. וכעין זה ביאר **הר"ן** (דרשות, הדרוש השלישי), שחילוקי הסברות נמסרו בסיני, וההכרעה מסורה לחכמי הדורות.

מכשירי הגברה שנתחדשו במאה השנים האחרונות מעוררים שאלות שלא נתפרשו בחז"ל, וגדולי הפוסקים מבררים אותן מתוך יסודות התורה שלימדונו חז"ל.

זו המטרה בלימוד שיטות גדולי הפוסקים: להבין כל דעה מתוך טעמה, מתוך ידיעה שההכרעה למעשה מסורה לגדולי ההוראה.

וכדברי **הגמ'** (חגיגה דף ג:) בתלמידי חכמים היושבים אסופות אסופות ועוסקים בתורה: "הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין... כולם נתנו מרועה אחד, קל אחד נתנן, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא...

אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרים ואת דברי מתירין".

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

האם גם זימון ושבע ברכות תלויים במחלוקת אם שמיעה ברמקול מועילה מדין "שומע כעונה", או שיש לחלק ביניהם?

ויסוד הספק הוא בגדר "חיוב זימון". בפשטות אמירת "נברך" של המזמן היא גוף ברכת הזימון, והמסובים יוצאים בה מדין "שומע כעונה", ולפי זה הדבר תלוי בשאלה אם שמיעה ברמקול נחשבת שמיעה. מאידך יתכן לומר שאין המזמן מוציא את המסובים כלל, אלא הזימון הוא קריאה והזמנה לברך, ואין צורך שישמעו את הדברים מפיו ממש, ודי בכך שישמעו את קריאתו ברמקול. ואדרבה, יש בזה מעלה, שעל ידי הרמקול שומעים כולם היטב את קריאת המזמן.

ואם נאמר שהרמקול אינו מועיל, נמצא בזימון שהמזמן ברמקול מבטל את חיוב הזימון. ובברכות נישואין, באופן שאין עשרה שומעים לברכותיו בלי הרמקול, המברך מברך ברכות לבטלה. ויתרה מזו, הכלה אסורה לבעלה מדין "כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה", בין אם הכוונה לברכת אירוסין ובין אם לברכות נישואין, לפי השיטות השונות.

1. האם המזמן מוציא בזימון?

ראיות שהמזמן מוציא: **בגמרא** (ברכות דף מו.) נחלקו רב נחמן ורב ששת עד היכן ברכת הזימון, לרב נחמן עד "נברך" ולרב ששת עד "הזן". וביארו **התוספות** (שם ד"ה עד היכן) ש"נברך" לבדו אינו ברכה שלמה, ולכן לרב ששת נמשכת ברכת הזימון עד גמר ברכת הזן, שיש בה הזכרת השם.

משמע מתוס', ש"נברך" הוא תחילת ברכת הזימון ממש וצריך המזמן להוציא את המסובין.

וכן יש להוכיח ממה שכתב **השולחן ערוך** (סימן רא סעיף ד), שצריך לחזר שיתנו לו כוס של ברכה לברך. **ובשער הציון** (שם ס"ק טז) הסתפק אם דין זה שייך בזמננו, שכל אחד מברך לעצמו ואין המזמן מוציא את המסובין בברכת המזון, ולכאורה בטלה בזה מעלת המברך על העונה אמן. וכתב שאפשר שעניית "ברוך שאכלנו" אינה אלא כעניית אמן, והמזמן הוא עיקר המברך, וצריך עיון.

וכעין זה כתב **המשנה ברורה** (סימן קצז ס"ק יג), שהאוכל ירק מצטרף לזימון אך אינו יכול להיות המזמן, "דכיון שהוא מוציא את חבריו בברכת הזימון חמיר טפי".

משמע מדברי המשנ"ב ושער הציון, שברכת הזימון היא ברכת המזמן עצמו, והמסובין נכללים בה ויוצאים בה על ידו, כעונה אמן היוצא בברכת המברך.

המזמן אינו מוציא: מצד שני, יש כמה ראיות ליסוד שקיום חובת הזימון אינו תלוי בהוצאת המסובים מדין "שומע כעונה".

הרמ"א (סימן קצט סעיף י) פסק שחרש המדבר ואינו שומע מצטרף לזימון, ובספר **תורת הזימון** (מילואים אות ד עמוד פט) הוכיח מכך שאין המסובים צריכים לשמוע "נברך" מפי המזמן.

[**בתשובות והנהגות** (כרך ו סימן מו) צידד ליישב ראיה זו שזהו דווקא בזימון בשלושה, שבו אף מקצת ברכת זימון עדיפה מביטולה. אבל בזימון בעשרה, שמזכירים בו את השם, צריך ברכת זימון בשלמות, ולפחות תשעה צריכים לשמוע מפי המזמן עצמו "נברך אלקינו שאכלנו משלו". ואם אין תשעה כאלו, אין מזמנים בעשרה].

עוד יש להוכיח שאין "שומע כעונה" בזימון, מדברי המשנה ברורה (סימן קצט ס"ק כז), שכל הדעות בגדרי גדול נאמרו רק לעניין צירוף לשלושה ולעשרה. אבל להיות המזמן ולהוציא אחרים בברכת המזון, שהיא מן התורה, אינו מוציא עד שיהיה בן י"ג שנה וידוע שהביא שתי שערות, ואין סומכים על חזקה. ומכל מקום, אם המזמן אומר רק "נברך" וכל אחד מברך לעצמו כמנהגנו, סומכים על החזקה.

עוד יש להביא ראיה שאין המזמן מוציא מדברי **הביאור הלכה** (סימן קצט סעיף י ד"ה מצטרפין לזימון), שחרש המדבר ואינו שומע אינו ראוי לכתחילה להוציא אחרים בברכת המזון, כיון שאינו משמיע לאזניו. אולם בזמננו אין המזמן מוציא את המסובים, שכל אחד מברך בעצמו, והמזמן אומר רק "נברך". לכן צידד שאפשר להקל שהחרש מזמן אף לכתחילה, שהרי המסובים אומרים בעצמם "ברוך שאכלנו" ושומעים זאת באזניהם, והניח בצ"ע. משמע שכיום אין דין שומע כעונה בברכת הזימון.

ואת הראיות שהובאו לעיל להוכיח שהמזמן מוציא את המסובים, יש לדחות, שאף ש"נברך" הוא תחילת הזימון, אין בו דין הוצאה של המסובים, אלא חובה המוטלת על המזמן לאומרו. וכפי מה שכתב **הגר"נ קופשיץ שליט"א** (ביאורים ומוספים דרשו, סימן קצז אות 18), שאין כוונת המשנה ברורה שהמזמן מוציא את חבריו בברכת הזימון מדין שומע כעונה, שהרי בזמננו אין המזמן מוציא את המסובין בברכת המזון. אלא שעל ידי זימונו יוצאים המסובין ידי חובת הזימון שחלה עליהם, ועיקר הזימון הוא קריאת "נברך", ולא עניית "ברוך שאכלנו משלו".

וכן מדויק **במשנ"ב** (סימן קפג ס"ק כח), שהביא את שיטת התשב"ץ שעד הזן את הכל צריכין לשתוק ולשמוע ולכוין לצאת מן המברך, דעד שם היא ברכת הזימון, אבל אין אנו נוהגין כן. משמע מדבריו, שלפי מנהגנו שכל אחד מברך לעצמו, אין חיוב לכוין לצאת מן המברך.

2. הבדל בין זימון לשבע ברכות

<u>בזימון</u>: דעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (שיעורי הגרי"ש והערות ברכות דף מה: נ.; הלכות יום ביום ברכות חלק ב עמוד רפח הערה 41, וחלק ד פרק יז סעיף עה; פניני שבע ברכות עמודים כא, כג) שהמזמן מוציא את המסובים ידי חובת זימון מדין "שומע כעונה", ונדרשת כוונת שומע ומשמיע. לדעת השולחן ערוך הדבר אמור בשמיעת ברכת הזימון, ולדעת הרמ"א אף בברכת הזן (ביאור מחלוקתם בגיליון 531). ואף שמדברי **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן קפג ס"ק ו) משמע שאין צריך להוציא את המסובין בזימון, לא נהגו כדבריו. לפיכך אין יוצאים בזימון ברמקול, שהרי צריך לשמוע מפי המזמן, כשם שאין יוצאים בו בקריאת המגילה.

ואף אם עשרה הסמוכים למזמן שומעים את קולו, אין בכך כדי להוציא את הרחוקים השומעים רק מן הרמקול. והוכיח כן ממעשה דבי ריש גלותא (ברכות דף נ.), שנדרשת שמיעת המזמן לכל אחד מן המסובים, ולא מועיל הנפת סודרים לגבי זימון. ומשום כך הזהיר שלא לזמן ברמקול בסעודות גדולות, ובמקום שאין יכולים לשמוע מפי המזמן עד סוף ברכת הזן, יש להתחלק ולזמן בשלושה.

<u>בשבע ברכות</u>: והורה הגרי"ש לגבי שבע ברכות, אם יש עשרה ששומעים את הברכות גם בלי הרמקול, אפשר לברך אף שהחתן אינו שומע, שלא גרע מחתן שיצא מהסעודה, שמברכים בלעדיו המסובים כיון שכבר נתחייבו.

והעיד נכדו **הג"ר אריה אלישיב שליט"א** (בשיחה עם רבני הילכתא), שבחופה היה זקנו הגרי"ש מברך ברמקול באופן שעשרה שומעים את קולו שלא על ידי הרמקול. והוסיף, שאף שלא היתה דעתו נוחה מברכה ברמקול, לא דחה בידיו את המיקרופון. ומה שמספרים שהיה מרחיק את המיקרופון מפיו כדי שישמעו את קולו עצמו, דחה שמועה זו.

בעקבות מה שפורסם בגיליון הקודם בדעת **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל**, שאין הרמקול מועיל לכל דבר שבקדושה, קיבלנו תגובה מנכדו **הג"ר אהרן גודלברג שליט"א**, וכך אמר: "הייתי נוכח בכמה וכמה חופות שסבא סידר בהן קידושין והיה רמקול צמוד. שאלתי אותו: היתכן, והרי סבא כתב במנחת שלמה שהרמקול אינו מועיל? והשיב לי שהחתן והכלה שמעו את הברכות בלי הרמקול".

3. זימון ברמקול מועיל

<u>שיטת המקילים</u>: מאידך, דעת **הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (שבט הלוי חלק ה סימן פד, חלק י סימן מ וסימן רמה) שיש מקום להקל בזימון יותר מבקריאת המגילה. במגילה אף שנטה לסברת האגרות משה, שאין זה קול הברה אלא קול המדבר שהוגבר, למעשה אסר להנהיג קריאה ברמקול, מחמת הספק בגדר הקול והחשש לפריצת גדר. ולכן פסק שהשומע מגילה ברמקול יחזור וישמענה, אך בלא ברכה, שמעיקר הדין קרוב לומר שיצא.

אולם בזימון, שבזמננו כל אחד מברך בעצמו ואין המזמן מוציאו אף בברכת הזן, יש לומר שאין קריאת המזמן כקריאת המגילה, שבה עצם שמיעת התיבות היא המצוה. קריאת המזמן היא "קול קורא" המעורר את המסובים לגדל ולקדש את השם יחד, ולכך מועילה אף שמיעה ברמקול. ואין זה דומה למעשה דבי ריש גלותא, ששם לא שמעו כלל את המזמן המעוררם לברך.

ומכל מקום יש לחוש לפשטות לשון **האליה רבה, הפרי מגדים והמשנה ברורה**, שהמזמן "מוציא" את המסובים, ונדרשת שמיעה מפי המזמן ממש. לפיכך יש להחמיר לכתחילה ולכבד בזימון את מי שקולו חזק, שישמיע לכולם בהרמת קול בלא רמקול, שכל המהדר במצוות מהדר אחר דיני לכתחילה. אך אין לפסול זימון ברמקול בדיעבד.

לדעת **הגראי"ל שטיינמן זצ"ל** (כאיל תערוג מועדים עמוד תרכז) אין כל חשש לזמן ברמקול. ואף שבשמיעת המגילה ברמקול אמר שצ"ע, שמא אין זה קולו של האומר אלא קול חשמלי, בזימון ביאר שיש להקל, משום שהעיקר הוא שיודע שחברו מברך, ואין בו דין שמיעה.

4. כשאין ברירה מזמן ברמקול

<u>תשובות והנהגות</u>: **הג"ר משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות כרך ג סימן עט, כרך ו סימנים מו, נה), נמנע בתחילה מלחתום על כרוז הבד"ץ נגד זימון ברמקול, משום שסבר שעיקר ברכת הזימון היא עניית המסובים "ברוך שאכלנו", ואמירת "נברך" של המזמן אינה אלא הודעה, ואין חשש לשומעה ברמקול. ולבסוף חזר בו, והעלה ש"נברך" הוא גוף ברכת הזימון, והמסובים יוצאים בו מדין

שומע כעונה. וכבר העלו הפוסקים שרמקול אינו מועיל לשומע כעונה, ולכן אין לזמן ברמקול.

ולמעשה, בסעודה גדולה שמוכרחים בה רמקול כדי שהכל ידעו מתי מסיים המזמן ויענו אמן, יכבדו בזימון את מי שקולו חזק, כך שתשעה ישמעו את קולו הטבעי. ושאר הציבור, אף שאינם שומעים אלא ברמקול, מצטרפים לענות עם התשעה ויוצאים בכך ידי חובת זימון. כעין המבואר **במשנה ברורה** (סימן קצה ס"ק יא), שהשומע את העונים "ברוך שאכלנו משלו" רשאי לענות עמהם אף שלא שמע את המזמן אומר "נברך". ומסתבר, שהוא הדין לגבי קיום חובת זימון.

ואף שבמקום אחר (חלק ג סימן עט) פקפק שגם השומעים את הקול הטבעי לא יצאו, משום ששומעים קול כשר וקול פסול מעורבים יחד, בשעת הדחק שאין ברירה אחרת יש לסמוך שאין לחשוש לזה. אבל כשמכבדים בזימון את מי שקולו חלש, כגון זקן, ואין תשעה השומעים אותו בלי רמקול, יש לחשוש שנכשלים בהזכרת השם בזימון לבטלה, ועוברים באיסור ברכה לבטלה.

ועוד כתב (כרך ו סימן נה), שסברת החזון איש, שהסתפק שמא קול הרמקול נחשב כקול המדבר, שייכת רק במקום שהיה יכול לשמוע את המדבר גם בלי רמקול, אבל העומד במקום שאינו שומע את המדבר בלי רמקול, אף לדברי החזון איש אין הרמקול מועיל לו.

ומסיים: בעניינים אלו שנתחדשו בזמננו אין לנו בירור גמור אם יוצאים בהם או לא, ולכן המדקדקים נמנעים מזימון ברמקול, כדי לשמוע את קול האדם ללא שום חשש, וכן נוהג בעצמו. ומכל מקום, אין בידו למחות ביד המקילים הסומכים על המנהג שנתפשט להקל לזמן ברמקול.

5. ספק לגבי שבע ברכות

<u>ברכת אירוסין ונישואין</u>: **הגר"נ קרליץ זצ"ל** (ישמח לב עמוד שמה) נשאל אם ראוי לברך שבע ברכות, בחופה או בסעודה, ברמקול כשאין עשרה השומעים שלא על ידו. והשיב שהשמיעה ברמקול ספק הוא אם נקראת שמיעה, ובאמת המדקדקים נוהגים שלא לברך ברמקול כלל, כיון שספק בהלכה הוא אם מועיל במקום שאין עשרה השומעים בלעדיו. ומכל מקום אמר שעדיין מסתפק הוא שמא ראוי לברך את השבע ברכות בסעודה דווקא ברמקול, כדי שתשמע אף הכלה את הברכות, שבלא הרמקול ודאי אינה יכולה לשמוע.

ואולם העיד נכדו של **הגר"נ קרליץ זצ"ל** (בשיחה עם רבני הילכתא), שזקנו היה מורה בשם **החזון איש** שיוצאים ידי חובה בשמיעה ברמקול בחופה, וכן היה מורה למעשה.

ולדעת **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (ישמח לב, ברכת חתנים עמוד פא) יש להסתפק אם מותר לברך ברכת אירוסין ונישואין ברמקול, אך המנהג להקל. ובחופות נכדי **הגרי"י קניבסקי זצ"ל** (ארחות רבינו חלק ה עמוד יט) השתמשו המברכים ברמקול בנוכחותו.

6. שבע ברכות בחופה

<u>עצה טובה</u>: יש שהציעו פתרון, הואיל ובחופה עומדים עשרה סמוך למברך, והחתן מן המנין, יכוונו אותם עשרה לשמוע את קולו הטבעי של המברך שלא ע"י הרמקול, ושאר הציבור יענו אמן כמו שהיו עונים באלכסנדריה של מצרים (סוכה נא:). ובכך מתקיימת החובה, שהרי עשרה שמעו את הברכה, ונקטינן כשיטות הסוברים (הובאו בגיליון 530) שדי בכך שיש במעמד עשרה שהברכה נאמרת בפניהם כדין, ואין חיוב פרטי על כל אחד מהמשתתפים.

וטעמם, שסוף סוף יש כאן עשרה השומעים את המברך אף בלא רמקול, ומה בכך שנשמע עמו גם קול הרמקול, הרי אינם אלא שני קולות המסייעים זה לזה. ודומה לדברי **הרמ"א** (סימן תקפח סעיף ג) שהשומע קול חצוצרה עם קול שופר יצא, למרות שהוא שומע קול פסול עם הקול הכשר, כיון דחביב ליה תרי קלי משתמעי. וגם בחופה, אף שקול הרמקול פסול, כיון ששומעים גם את קולו הטבעי של המברך שפיר דמי, דברכות אלו ודאי חביבות הן.

ועוד יש לסייע לזה מדברי **הבית יוסף** (סימן תקפז) בתוקע לתוך הבור, שהדבר תלוי בהבחנת השומע אם קול שופר שמע או קול הברה שמע. ולפי"ז אף כאן יעמדו קרוב למברך ויבחינו אם שומעים את קולו, וכל שהבחינו ששמעו את קולו כראוי, הרי הם מן העשרה.

ויתירה מזו, אף אם נדון את קול הרמקול כקול הברה, הרי ידוע חידוש **הגרצ"פ פרנק זצ"ל** (מקראי קודש פורים סימן יא) שהדין "שמע קול הברה לא יצא" נאמר דוקא בשופר, אבל בשאר דברים, כגון ברכות וקריאת המגילה, השומע קול הברה יצא. ולפי זה לגבי מכשיר שמיעה שדינו כקול הברה, בשופר לא יצא ובשאר התורה יצא.

<u>ברכות השבח</u>: ברכות אירוסין ונישואין אינן דומות לשאר ברכות, שכן קיימא לן מעיקר הדין שברכת אירוסין היא ברכת השבח, כמבואר **ברמ"א** (אבן העזר סימן לד ס"ג). ועל פי זה כתב **הגרעק"א** (יו"ד סימן א, על הט"ז ס"ק יז) שאף כשהחתן מדבר ואינו שומע, הרב מברך. מבואר שסובר שאין המברך מוציא את החתן, וכן סובר התבואות שור, וכן מבואר בט"ז שם.

"ואז המיקרופון התקלקל..."

מעשה שהיה: כשקרבה חתונת בתו של **הג"ר אברהם דב ליפל שליט"א**, חתנו של **כ"ק האדמו"ר מגור בעל ה"פני מנחם" זצ"ל**, בא לביתו של **הג"ר אברהם גנחובסקי זצ"ל** להזמינו לשמחה, וביקש לכבדו באחד משבע הברכות תחת החופה.

הג"ר אברהם גנחובסקי סירב. שכן בחופה זו האדמו"ר מסדר קידושין, וכל חסידי גור משתתפים בה, כך שהקהל עצום, וכדי שכל הציבור ישמע את הברכות יש לברך ברמקול. ומנהגו של הג"ר אברהם גנחובסקי היה שלא לברך ברכת חתנים ברמקול, שלדבריו אין זו ברכה בעשרה, שהרי השומעים שומעים את קול הרמקול ולא את קולו של המברך.

מאידך, גם לברך בלא רמקול לא רצה, שאין עושים דבר המתמיה בפני רבים, ויש בכך גם משום יוהרא, שכולם מברכים ברמקול והוא לא.

המחותן מצא עצה לקיים את שני הצדדים. "כשיגיע תורו של הרב לברך," אמר, "אכבה את המיקרופון. הרב יברך במיקרופון כבוי, והרואים יחשבו שהמיקרופון התקלקל, וכך תיאמר הברכה כרצונו. לאחר מכן נדליק אותו שוב, ויחשבו שתיקנו אותו."

וכך אכן נעשה. (אגן הסהר, עובדות והנהגות, חלק א עמוד רסב-רסג)

מעשה נפלא זה מלמדנו, כיצד דרו בכפיפה אחת אצל הג"ר אברהם גנחובסקי דקדוק עצום בהלכה וזהירות יתירה בבין אדם לחבירו, ולא נדחה אחד מהם מפני חברו אף כחוט השערה.

והוא הדין לשבע ברכות שתחת החופה, ולכאורה אף כשהחתן נמנה במניין העשרה, שהרבה מגדולי הפוסקים סוברים שאין צריך להוציא בהן את החתן ידי חובתו. ולפי זה יכול המברך לומר את הברכה ברמקול, שהרי אינו מוציא אחרים. ואחד המקורות **בגמ'** (כתובות ז:) למה שצריך עשרה, הוא **מהפסוק** (תהלים פרק סח פסוק כז) בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל: שצריך לשבח את ד' ברבים. וכשם שאת השבח ברבים, כגון דרשה בסעודת הודאה, אפשר לומר גם ברמקול, כך גם כאן. ויש לפלפל בזה, ומכל מקום יש בזה יישוב למנהג העולם.

7. סברת המפקפקים

אין עצה: יש שפקפקו בעצה זו מכמה טעמים, וכן נקט **הג"ר יהודה עדס שליט"א**, ראש ישיבת קול יעקב (בשיעורו בענין "תרי קלי לא משתמעי", ניתן להשיג במערכת הילכתא), שאין עצה זו מועילה, וכן מדקדק בעצמו שלא לברך בחופה ברמקול.

א. במציאות, אף העומד סמוך למברך אינו שומע אלא את הקול המוגבר היוצא מהרמקול, ומן הניסיון נראה שאפילו המברך עצמו אינו שומע את קולו הטבעי.

ב. גם אם נניח ששומע את קולו הטבעי, מכל מקום תרי קלי לא משתמעי, ולא הותר לשמוע שני קולות כאחד אלא בדבר החביב על השומע, דיהיב דעתיה ושמע. ולא ברור שברכות החופה חביבות על כל העומדים שם. ואף אם חביבות הן, אין די בכך שעשרה עומדים סמוך למברך, אלא צריך להזהירם בפירוש שיכוונו לשמוע את קולו, שאם לא כן אין לנו להניח שדעתם נתונה לקול הטבעי.

ג. הרמקול דומה יותר לקול הברה, שאינו יוצא בו, מאשר לחצוצרה עם שופר, שיוצא. שכן החצוצרה היא כלי בפני עצמו המשמיע קול משלו, ולכן אפשר להבחין בין הקולות. אבל קול הברה נוצר מן הקול עצמו, ומתערב בו ומשנהו, כמבואר **בגמרא** (ראש השנה דף כז.-כז:), וכלשון **המשנה ברורה** (סימן תקפז ס"ק ו) "שהרי קול פסול מעורב עם קול השופר". והרי ההד בא מעט אחר הקול, ואף על פי כן נחשב תערובת ופוסל. קל וחומר רמקול, המגביר את הקול ומשנהו באותו רגע ממש, שהוא כקול הברה הפוסל. ולכל הפחות, אין לנו דרך ברורה להכריע שהרמקול דומה לחצוצרה ולא לקול הברה.

ד. ואין ללמוד מדברי **הבית יוסף** (סימן תקפז) שהדבר תלוי בהבחנת השומע, שהרי מבואר **ברש"י** (ראש השנה דף כח. ד"ה אם קול) **ובמשנה ברורה** (סימן תקפז ס"ק ז) שאין ההבחנה מועילה אלא לברר אם שומע קול אחד או שני קולות. ואם כן, השומע את קול המברך יחד עם קול הרמקול הרי הוא כשומע קול הברה עם קול שופר, ולא יצא.

ה. ומה שחילק הגרצ"פ פרנק שאין קול הברה פסול אלא בשופר, מחודש הוא ביותר, ומסתבר שהוא הדין בכל התורה. שהרי מפני מה בשופר עם קול הברה אינו יוצא? מטעם שקול הברה אינו קול נוסף לצד השופר, כי אם תערובת ההופכת את הנשמע לקול אחר. ואם כן, אף השומע ברכות דרך הרמקול אינו שומע את קול המברך אלא קול אחר, ויתכן שהרמקול גרוע אף מקול הברה, שאינו אלא קול מלאכותי.

דינים העולים

בזימון

א. יסוד הספק: אם המזמן מוציא את המסובים ב"נברך" מדין שומע כעונה, צריך לשמוע מפיו ממש. ואם אינו אלא קריאה לברך, די ברמקול.

ב. המחמירים: לדעת הגרי"ש אלישיב אין יוצאים בזימון ברמקול, אף כשעשרה סמוכים שומעים. בסעודה גדולה יזמנו בשלושה.

ג. המקילים: לדעת הגר"ש ואזנר מועיל ברמקול, ולכתחילה יכבדו את מי שקולו חזק.

ד. כשאין ברירה: לדעת הגר"מ שטרנבוך יכבדו את מי שקולו חזק כך שתשעה ישמעו בלא רמקול. המדקדקים נמנעים, ואין למחות ביד המקילים.

בשבע ברכות

ה. לדעת הגרי"ש אלישיב, כשעשרה שומעים בלא רמקול מברכים. לדעת הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי יש ספק כיצד להורות למעשה, ולכן המדקדקים נמנעים, אך המנהג להקל.

ו. עצה בחופה: אם עשרה הסמוכים למברך שומעים את קולו גם בלי רמקול, מועיל, ויש שהצריכו שיכוונו לשמוע את קולו הטבעי. ויש שפקפקו בעצה זו, כיון שקול הרמקול מעורב בקולו הטבעי ודינו כקול הברה.

משיב כהלכה

שאלה: איזו אכילה ושתיה מצטרפת לזימון?

שנים שאכלו פת, והשלישי אכל עמהם ירק או שתה עמהם משקה, האם מצטרף לזימון, והאם יש לחלק בזה בין זימון בשלשה לזימון בעשרה?

אם מצטרף, האם חייבים לזמן, או שאינו אלא רשות? והאם המצורף יכול להיות המזמן?

מקורות: **גמ'** (ברכות דף מח.-מח:); **רא"ש** (פרק ז סימן כא) בשם **הירושלמי** (ברכות פרק ז הלכה ב); **רמב"ם** (הלכות ברכות פרק ה הלכות ח-ט); **שולחן ערוך ומשנה ברורה** (סימן קצז סעיפים ב-ג); **שו"ת גינת וורדים** (או"ח כלל א סימן י); **שלחן הטהור** (סימן קצז סעיף ד); **תשובות והנהגות** (חלק א סימן קפג).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- **ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.**
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במייל 5047867@gmail.com

ברכת מזל טוב לידיד הילכתא
הג"ר אשר אייזנבך שליט"א
לרגל שמחת החלאקה לבנו ני"ו
ברכתנו שיזכה לרוות ממנו ומכל צאצאיו רוב נחת

נושא הגליון הבא:

"בגדר האכילה המצרפת לזימון"

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

גם גיליון זה הוגה בסיוע
מקרא פלוס · תוכנת ההגהה
של הוצאת "מקרא" · דוגמה חינם לכל ספר ועלון
לפרטים ולהצעת מחיר
plus.mikrabooks.co.il
ביינוש קרליבך 058-7179103

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה
גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא
מענה אנושי: 02-5350-535 מייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי
02-5377-085
ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com